

INNEHÅLL:

BESLUT "NATURRESERVATET KNUTAR EINARS ÄNG": 1992-06-09 SKÖTSELPLAN "NATURRESERVATET KNUTAR EINARS ÄNG"

ORSA KOMMUN MILJÖ- OCH HÄLSOSKYDDSNÄMNDEN

BESLUT: 1992-06-09
DNR: 1992.18-8182

BILDANDE AV NATURRESERVATET KNUTAR EINARS ÄNG I ORSA KOMMUN

Namn:	Naturreservatet Knutar Einars äng
Kommun:	Orsa
Läge:	Ca 1,5 km söder om Orsa samhälle
Kartblad:	Ekonomiska kartbladet
Gräns:	Innerkant av den heldragna linjen på bifogad karta, bilaga 2
Fastighet:	Kyrkbyn 15:18
Areal:	ca 0,3 ha
Naturvårdsförvaltare:	Orsa kommun

BESKRIVNING AV OMRÅDET

Söder om Orsa kyrkby, där den flacka svallade moränen mot Orsa-sjön övergår i mjäla, utbreder sig stora f.d slåtterängar. Dessa är i dag delvis bevuxna med skog, delvis uppodlade. I Lindänget, mellan riksvägen och järnvägen finns emellertid ett stycke öppen mark som inte plöjts. Som en relik från gamla tider och alldeles skyddad från insyn ligger Knutar-Einars äng här, trädlös och stenig, som ett golv täckt av en myllrande brokig persisk matta. Marken är tydligt influerad av siljanskalken och av ytligt och rörligt grundvatten. Ängen gränsar mot väst och söder mot linda och lövskog och i öster mot en villatomt.

Vegetationstypen i ängen kan beskrivas som kalkfuktäng av älväxingtyp, med inslag av såväl örtrik friskäng som ängshavretorräng. I fuktiga partier dominerar älväxing, darrgräs och krypvide, i torr-friska kattfot och ormröt.

Utöver ovan nämnda arter, vilka sällan uppträder i rena bestånd, kan följande nämnas: fältgentiana, ängsgentiana, ängshavre, luddhavre, hårstarr, fågelstarr, trådfräken, låsbräken, dvärglumner, brudsporre, slåtterfibbla, ängsvädd, vårfingerört, sandviol, tidigblommande slåtterblomma, rosettjungfrulin, vildlin, majviva, späd ögontröst, brudborste, mandelblom, bockrot,

backruta, akleja och klasefibbla. Inalles samsas på denna begränsade yta ca 90 arter kärlväxter.

Ur svålen dyker om sensommaren konvojer av färgglada ängsvampar upp, där flaggskeppen är *Entoloma madidum*, en mycket sällsynt rödskivling som anträffats på bara två platser i Dalarna.

Såsom varande ett biologiskt arkiv av i dag närmast unika mått och likaledes ett praktfullt arv från tidigare generationer, måste Knutar-Einars äng tillmätas ett absolut bevarandevärde i såväl lokalt som regionalt perspektiv.

OMRÅDETS BETYDELSE OCH BEHOV AV SKYDD OCH VÅRD

I länsstyrelsens ängs- och hagmarksinventering har Knutar-Einars äng betecknats med klass 1 dvs högsta värde. Området är botaniskt intressant genom att Knutar-Einars äng kanske är den artrikaste slåtterängen i Dalarna och definitivt en av de värdefullaste. Det är kulturhistoriskt intressant därför att ängen är en av de sista resterna i bygden av ett förr mycket vanligt markslaghackslogen. Ängen har också ett zoologiskt intresse p.g.a de många arter av fjärilar, gräshoppor och andra insekter som alla på olika sätt är knutna till ängens botaniska artrikedom. Området har också stor betydelse för skolor, föreningar och intresserad allmänhet som exkursionslokal. Ett skötselavtal med naturskyddsföreningen i Orsa garanterar bästa möjliga skötsel för området.

ÄRENDETS BEREDNING

Ängen upptäcktes av Orsa naturskyddsförening 1989. Slåtterängens uppmärksammades i länets ängs- och hagmarksinventering 1990, där den betecknas som en av Dalarnas värdefullaste änge. I samband med att Orsa kommun fick delegation att bilda naturreservat och naturvårdsområden 1992, drevs frågan om reservatsbildning av Knutar-Einars äng. Ängen blev Dalarnas första kommunala naturreservat.

ORSA KOMMUNS BESLUT

Det beskrivna området, som avgränsas med innerkanten av en heldragen linje på bif karta, bilaga 2, bör av skäl som nämnts särskilt skyddas och vårdas på grund av sin betydelse för kännedom om landets natur och kultur.

Orsa kommuns miljö- och hälsoskyddsnämnd förklarar därför, med stöd av 7 § naturvårdslagen (1964:822, omtryckt 1974:1025), området som naturreservat. Naturreservatets namn skall vara Knutar-Einars äng.

Ändamålet med reservatet skall vara att hävda ängen på sådant sätt att den artrika växtligheten, som är karaktäristisk för markslaget hackslog, bevaras till gagn för kommande generationer. För området skall gälla de föreskrifter enligt 8-10 §§ naturvårdslagen samt 9 § naturvårdsförordningen (1976:484 omtryckt 1987:939, 9 § därefter ändrad 1988:715) vilka anges nedan.

A. FÖRESKRIFTER MED STÖD AV 8 § NATURVÅRDSLAGEN OM INSKRÄNKNINGAR I RÄTTEN ATT FÖRFOGA ÖVER FASTIGHETEN INOM RESERVATET

Utöver vad som gäller i övrigt är det förbjudet att

1. uppföra helt ny byggnad eller anläggning,
2. anlägga väg eller parkeringsplats,
3. anlägga luft- eller markledning,
4. gräva upp eller plocka örter, mossor, svampar eller lavar,
5. spränga, schakta, gräva, tippa, plöja, utfylla,
6. anlägga upplag,
7. inplantera för området främmande växt- eller djurart,
8. framföra motordrivet fordon i terrängen,
9. kalka, gödsla eller använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel.

Föreskrift nr i utgör inget hinder för att återuppbygga den slätterlada som fraktades bort vid försäljning av fastigheten till Orsa kommun.

B. FÖRESKRIFTER MED STÖD AV 10 § NATURVÅRDSLAGEN OM VAD ALLMÄNHETEN HAR ATT IAKTTAGA INOM RESERVATET

Utöver vad som i övrigt gäller är det förbjudet att

1. framföra motordrivet fordon,
2. cykla i terrängen,
3. gräva upp eller plocka örter, mossor, svampar eller lavar,
4. insamla eller fånga djur,
5. inplantera för området främmande växt- och djurarter,
6. tälta,
7. rida,
8. göra upp eld,
9. medföra ej kopplad hund,
10. gå annat än på särskilt anvisad stig före slätter.

D. FÖRESKRIFTER ENLIGT 9 § NATURVÅRDSFÖRORDNINGEN RÖRANDE NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN AV RESERVATET

1. Orsa kommun fastställer de föreskrifter om naturvårdsförvaltning m.m. som framgår av skötselplanen, bilaga 3.

Naturvårdsförvaltare skall vara Orsa kommun i Kopparbergs län.

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, blankett 2:1.

Bilagor:

1. översiktskarta
2. detaljkarta
3. skötselplan
4. Miljö- och hälsoskyddsnämndens beslut 1992-06-09

SKÖTSELPLAN FÖR KNUTAR-EINARS ÄNG I LINDÄNGET, ORSA KOMMUN

I ALLMÄN BESKRIVNING

1 ADMINISTRATIVA DATA (se förslag till reservatsbeslut).

2. GRUNDEN FÖR BESLUTET SAMT FÖRESKRIFTER (se reservatsbeslutet).

3 BESKRIVNING AV BEFINTLIGA FÖRHÅLLANDEN

3.1 Beskrivning av området

Knutar-Einars äng i Lindänet är belägen 1,5 km söder om Orsa samhälle. Ängens areal är ca 0,3 hektar, varav ca 2 000 m² utgörs av av frisk, måttligt stening och trädlös hårdvallsäng. En mindre del utgörs av äldre åkermark (linda). Marken är tydligt påverkad av siljanskalken i berggrunden, vilket generellt ger förutsättningar för en rik flora.

Knutar-Einars äng är en av de sista resterna i bygden av ett förr mycket allmänt markslag-hackslogen. Här har många generationer slåtterkarlar hävdad marken med lie och därmed skapat en naturtyp, som vad gäller artrikedom saknar motstycke i naturen. Denna mycket långa och oavbrutna hävdkontinuitet, vars sista länk utgjordes av Knutar-Einar själv, har skapat en tät grässvål, där ca 90 arter kärlväxter samsas om utrymmet. Flera av dessa har i takt med ängsbrukets upphörande blivit mycket sällsynta och är t.o.m utrotningshotade i Sverige i dag. Här finns liksom en stor rikedom på andra direkt eller indirekt slåtterberoende organismer. Det gäller såväl marksvampar som många slag av fjärilar, gräshoppor och andra insekter, som alla på olika sätt är knutna till ängens växter i intrikata samspel. Dessa grupper är dock ännu dåligt kartlagda i området.

3.2 Nuvarande hävd och förhållanden

Sedan Knutar-Einar själv gått hädan (1989), sköts fr.o.m 1990 ängen av Orsa Naturskyddsförening.

3.3 Tillgänglighet

Området är mycket lättillgängligt och utgör genom sin närhet till tätorten ett utmärkt studieobjekt och exkursionsmål för såväl den natur- som kulturhistoriskt intresserade allmänheten.

3.4 Slitagekänslighet

Ängsmarken är mycket känslig för slitage. Före slåttern kan lätt svåra skador på vegetationen uppkomma även vid måttligt tramp. Befintlig stig genom området bör därför markeras väl och nyttjas vid alla besök före slåttern.

II PLANDEL

1 DISPOSITION OCH SKÖTSEL

1.1 Reservatets syfte

Syftet med reservatet skall vara att bevara områdets natur- och kulturmiljövärden och skydda dem mot förödelse. Härvid skall området kunna fungera som ett ekologiskt och kulturmiljöhistoriskt refugium.

1.2 Skötsel och vård av Knutar-Einars äng

Som ovan angivits, står och faller naturvärdena i ängen huvudsakligen med slåtterhävden. Härvid spelar en rad skilda faktorer in, såsom metoder och tidpunkt för slåttern, hanteringen av det avslagna höet m.m. Därtill kommer vissa övriga förutsättningar av varierande vikt och åtgärds möjlighet.

1.2.1 Hävden

Ängen skall slås med lie eller slåtterbalk, tidigast i mitten av juli och senast i slutet av augusti. Höet skall tillvaratagas och bortföras från ängen. Höet kan i mån av resurser (kanske vissa år) få ligga kvar och fröa av sig ett par dagar vid torr väderlek, för att därefter tillvaratagas.

Ängens grässvål får icke utsättas för

Plöjning eller grävning

Körning med något slags fordon

Spridning av handelsgödsel eller bekämpningsmedel

Slåtter med röjsnöre eller annat slitande redskap

Ett lätt efterbete med nöt skulle dock vara till gagn för ängen. Lämpligen släpps 1-2 ungdjur ca 3 veckor efter slåttern och får beta 1-2 veckor eller tills betet är slut.

1.2.2 Provytor

Två fasta provytor anläggs på ängen. Vegetation inom provytorna

dokumenteras varje år före slåtter med avseende på artinnehåll, vegetationshöjd m.m. Provresultatet ger en fingervisning om hur ängen bäst skall skötas för att målsättningen skall uppnås.

1.2.3 Gärdsgård

Gärdsgård ses över årligen och repareras vid behov.

1.2.4 Byggnaden

Den avlägsnade ängsladan bör ersättas med en ny, lämpligen en i liggtimmer av motsvarande typ, att fungera som såväl hölada som redskapsbod.

2 ANORDNINGAR FÖR BESÖKARE

2.1 Övergripande målsättning

Ett ändamål med reservatet är att ge allmänheten kännedom om en i äldre tid grundläggande och utbredd hävdform, samt de naturvärden som är förknippade med denna. För att inte motverka bevarandesyftet fordras god information och en tydlig stig genom området.

2.2 Åtgärder

2.2.1 Information

En mindre informationstavla med upplysning om reservatet uppsätts vid ängsladan, alt vid gärdesgårdsledet.

2.2.2 Stigar

Den befintliga stigen går från det södra till det norra gärdsgårdsledet. Denna stig bör hållas väl upptrampad och en ny stig kan lämpligen upptrampas från södra ledet på lindan, utefter gränsen mot hårdvallsängen ner till det västra ledet.

2.2.3 Parkering

Då området ligger inom gång och cykelavstånd från Orsa finns ingen anledning att planera särskild plats för bilar.

3 TILLSYN

Årlig tillsyn skall utföras av naturvårdsförvaltaren, Orsa kommun.

4 FINANSIERING AV NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN

Engångsåtgärder:

Uppmärkning av stig samt uppsättande av informationsskyltar.

Uppsättande av ängslada.

Flergångsåtgärder:

Ängslåtter med lie eller slåtterbalk tidigast i mitten av juli och senast i slutet av augusti varje år. Höet tillvaratas och bortförs från ängen. Slåtter och tillvaratagandet av höet utförs genom avtal med naturskyddsföreningen i Orsa. Underhåll av gärdsgård och stig. Avläsning av provytor före slåtter.

4.1 Kostnadsfördelning

Orsa kommuns miljö- och hälsoskyddsnämnd står för kostnaden som rör tillsyn och engångsåtgärder samt underhåll via sitt anslag för naturvårdsåtgärder.

Staten står för övrig kostnad för hävd av ängen genom nolaavtal med naturskyddsföreningen i Orsa. När nolaavtalet upphör 1995 övertar Orsa kommun kostnaden för hävd av ängen.

ORSA KOMMUN	SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Miljö- och	Sammanträdesdatum
hälsoskyddsnämnden	1992-06-09

MHN § 6	1992.18	8182
---------	---------	------

NATURRESERVATET KNUTAR EINARS ÄNG I ORSA

Knutar Einars äng ägs av Orsa kommun. Ängen har klassats som en av Kopparbergs läns bästa ängsmark.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar 1991-04-16 att begära hos kommunstyrelsen

att få avsätta Knutar Einars äng till kommunalt reservat.

Kommunstyrelsen beslutar 1991-06-10

att kommunen har för avsikt att avsätta del av fastigheten Kyrkbyn 96:5 till kommunalt reservat.

Med anledning av länsstyrelsens beslut 1991-09-20 om delegation med stöd av 28 a § naturskyddsförordningen tas ärendet upp till ny behandling.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden hänvisar till länsstyrelsens beslut och begär 1991-11-12 hos kommunstyrelsen

att få avsätta Knutar Einars äng till kommunalt reservat.

Kommunstyrelsen beslutar 1992-01-13

att upplåta mark till kommunalt reservat.

I samarbete med länsstyrelsen har ett förslag till beslut med föreskrifter samt skötselplan för Knutar Einars äng utarbetats. Förslaget kommer att ligga till grund för att säkerställa området som naturreservat.

Förslaget har remitterats till berörda. Eventuella synpunkter skall inkomma till miljö- och hälsoskyddskontoret senast 1992-06-09. Fyra yttranden har inkommit.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar

att avsätta Knutar Einars Äng som naturreservat.